

Examen HAVO

2022

tijdvak 3
donderdag 7 juli
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 23 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 55 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Proefprojecten over straffen

Bij deze opgave horen de teksten 1, 2 en 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over twee proefprojecten over een andere manier van straffen. Het eerste project gaat over flexibele detentie (tekst 1). Het tweede project gaat over een wijkrechtbank (tekst 2 en tekst 3).

Gebruik tekst 1.

De bindingstheorie is een theorie om crimineel gedrag te verklaren. Er zijn verschillende typen bindingen, waaronder affectieve bindingen.

- 4p 1 Beredeneer met de bindingstheorie welk doel van straffen het project in Middelburg kan hebben. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van de bindingstheorie;
  - twee **andere** typen bindingen (dan affectieve) die te herkennen zijn in tekst 1;
  - bij elk type bindingen een voorbeeld uit tekst 1;
  - een doel van straffen en een omschrijving daarvan.

Gebruik tekst 2.

- 4p 2 a Leg uit dat het project van de wijkrechtbank een voorbeeld is van integraal veiligheidsbeleid. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip integraal veiligheidsbeleid;
  - informatie uit tekst 2 waaruit integraal veiligheidsbeleid blijkt.
- b Leg uit dat er binnen dit integraal veiligheidsbeleid sprake is van samenwerking. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept samenwerking;
  - informatie uit tekst 2 waaruit samenwerking blijkt.

Gebruik tekst 3.

Het project van de wijkrechtbank past bij verschillende opvattingen van politieke ideologieën over criminaliteit.

- 3p 3 Beredeneer dat het project van de wijkrechtbank past bij zowel de confessionele als de liberale als de socialistische/sociaaldemocratische ideologie. Gebruik in je redenering:
- een confessionele opvatting over de bestrijding van criminaliteit;
  - een liberale opvatting over de bestrijding van criminaliteit;
  - een socialistische/sociaaldemocratische opvatting over de bestrijding van criminaliteit;
  - bij elke opvatting informatie uit tekst 3.

Gebruik tekst 3.

In het strafrecht zijn twee scholen te onderscheiden: de klassieke school en de moderne school.

- 2p **4** Leg uit bij welke school de wijkrechtbank het best past: bij de klassieke school of de moderne school. Gebruik in je uitleg:
- een uitgangspunt van de klassieke of de moderne school;
  - informatie uit tekst 3 waaruit dit uitgangspunt blijkt.

Gebruik tekst 3.

- 2p **5** Beredeneer dat als een wijk een wijkrechtbank heeft, dit de sociale cohesie in die wijk kan vergroten. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie;
  - informatie uit tekst 3.

Stel dat je wilt onderzoeken in hoeverre de wijkrechtbank effectief is. Je onderzoekt dit door te kijken naar de recidive: herhaling van strafbaar gedrag.

- 2p **6** Leg uit dat het onderzoeken van recidive onder veroordeelden door de wijkrechtbank niet voldoende is om te bepalen in hoeverre de wijkrechtbank effectief is. Geef in je uitleg aan, welke informatie nog meer nodig is om de effectiviteit van de wijkrechtbank te bepalen.

Opgave 2 Dovencultuur en de erkenning van gebarentaal

Bij deze opgave horen de teksten 4 en 5 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over de Dovencultuur (tekst 4) en de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) als officiële taal (tekst 5). De NGT is een taal met een eigen grammatica en woordenschat.

Gebruik regel 1 tot en met 30 van tekst 4.

- 2p 7 Leg uit met gebruik van twee socialisatoren dat socialisatie van invloed is op het referentiekader van de jongen Bob in tekst 4. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept socialisatie;
  - twee socialisatoren uit tekst 4;
  - een omschrijving van het begrip referentiekader;
  - informatie uit regel 1 tot en met 30 van tekst 4 waaruit blijkt dat socialisatie van invloed is op het referentiekader van Bob.

Gebruik tekst 4.

- 2p 8 Beredeneer dat er volgens de auteur van tekst 4 een spanning bestaat tussen de externe collectieve identiteit en de sociale identiteit van doven. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van het begrip externe collectieve identiteit;
  - een voorbeeld van het begrip externe collectieve identiteit uit tekst 4;
  - een omschrijving van het begrip sociale identiteit;
  - een voorbeeld van het begrip sociale identiteit uit tekst 4.

Gebruik tekst 5.

- 2p 9 Leg uit dat in de officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) een kenmerk van democratisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van democratisering;
  - een voorbeeld van dit kenmerk uit tekst 5.

Gebruik tekst 5.

- 2p 10 Beredeneer dat officiële erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) kan bijdragen aan de institutionalisering van die taal in de Nederlandse samenleving. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept institutionalisering;
  - informatie uit tekst 5 die je redenering ondersteunt.

Gebruik tekst 4 en tekst 5.

- 2p 11 Leg uit dat uit de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) blijkt dat culturen dynamisch van karakter zijn. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept cultuur;
  - informatie uit tekst 4 en uit tekst 5 waaruit dit blijkt.

Gebruik tekst 4 en tekst 5.

- 2p 12 Leg uit dat er bij het leren van gebarentaal sprake kan zijn van enculturatie en van acculturatie. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip enculturatie;
  - informatie uit tekst 4 of tekst 5 waaruit enculturatie blijkt;
  - de omschrijving van het kernconcept acculturatie;
  - informatie uit tekst 4 of tekst 5 waaruit acculturatie blijkt.

Gebruik tekst 5.

Het proces van politieke besluitvorming over de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) zoals in tekst 5 naar voren komt, kan geanalyseerd worden met het systeemmodel en met het barrièremodel. Elk model legt nadruk op andere aspecten van besluitvorming. Het systeemmodel legt bijvoorbeeld nadruk op eisen en steun, kansen en bedreigingen uit de omgeving van het politieke systeem.

- 2p 13 Leg uit welk aspect van de politieke besluitvorming over de NGT het barrièremodel zou benadrukken. Gebruik in je uitleg:
- een aspect van besluitvorming waarop het barrièremodel de nadruk legt;
  - informatie uit tekst 5 waaruit dit aspect blijkt.

Gebruik onderstaande inleiding van de vraag.

De wettelijke erkenning van de Nederlandse Gebarentaal (NGT) is het resultaat van een jarenlange strijd voor deze erkenning. In 2016 is door de PvdA en de ChristenUnie een wetsvoorstel ingediend dat zich richtte op de wettelijke erkenning van de NGT. Na de verkiezingen in 2017 kwam het proces echter stil te liggen. De belangengroep Dovenschap nam contact op met de ChristenUnie om hen te vragen het proces rond de erkenning van de NGT nieuw leven in te blazen. Dovenschap startte ook een petitie waarin werd opgeroepen om zo spoedig mogelijk over te gaan tot de erkenning van de NGT. Dovenschap beriep zich daarbij op het Europees Handvest voor Regionale Talen en Talen van Minderheden. Dovenschap wil dat de Nederlandse overheid ook de NGT erkent als minderheidstaal, net zoals het Fries onder dit Handvest erkend is als officiële taal. De petitie is begin 2018 aangeboden aan de Tweede Kamer. In 2020 stemde zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer in met het wetsvoorstel voor erkenning van de NGT.

- 3p 14 Beredeneer met gebruik van een soort machtsbron dat Dovenschap macht heeft uitgeoefend. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept macht;
  - de naam en een omschrijving van een soort machtsbron;
  - een voorbeeld uit de inleiding van deze vraag van deze soort machtsbron.

Gebruik onderstaande inleiding van de vraag.

In het studiejaar 2020-2021 hebben zich zo'n 42% meer studenten aangemeld voor de opleiding tot gebarentolk aan de Hogeschool Utrecht dan het jaar daarvoor. Volgens de Hogeschool is deze toename mede te danken aan de populariteit en zichtbaarheid van Irma Sluis, die bij de corona-persconferenties als gebarentolk optrad. De Hogeschool spreekt van een 'Irma-effect'. Gebarentolk Irma Sluis werd onder andere beroemd met haar gebaar voor 'hamsteren'. In mei 2020 bracht de Drentse band Mooi Wark een ode aan haar uit met het lied 'Oh Irma'.

Er zijn verschillende hypothesen over de mate waarin massamedia invloed hebben op mensen.

- 2p 15 Leg uit welke mediahypothese te herkennen is in de verklaring van de Hogeschool Utrecht voor de toename van het aantal studenten voor de opleiding tot gebarentolk. Gebruik in je uitleg de naam en een omschrijving van de gekozen mediahypothese.

Opgave 3 Laaggeletterdheid

Bij deze opgave horen figuur 1 en de teksten 6 en 7 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over het vraagstuk van laaggeletterdheid. Laaggeletterden zijn mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden, zoals het gebruik van DigiD of het maken van een cv. Deze basisvaardigheden beheersen zij niet op het minimale niveau om volwaardig in de Nederlandse maatschappij mee te kunnen doen. (*bron: Stichting Lezen & Schrijven*)

Gebruik de inleiding van deze opgave.

- 2p 16 Beredeneer dat digitalisering als veranderingsproces invloed kan hebben op het vraagstuk van laaggeletterdheid. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van het begrip digitalisering;
  - de omschrijving van het hoofdconcept verandering;
  - informatie uit de inleiding van deze opgave om je redenering te ondersteunen.

Gebruik figuur 1.

- 2p 17 Leg uit dat er bij het vraagstuk van laaggeletterdheid sprake is van sociale ongelijkheid. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid;
  - informatie uit figuur 1 waaruit sociale ongelijkheid blijkt.

Gebruik figuur 1.

Stel dat je onderzoek doet naar laaggeletterdheid. Aan het begin van het onderzoek formuleer je een hypothese.

- 2p 18
- Formuleer een hypothese over laaggeletterdheid die op grond van figuur 1 bevestigd moet worden.
  - Benoem de afhankelijke en de onafhankelijke variabele in deze hypothese.

Gebruik tekst 6.

- 2p 19
- Leg uit of het verkrijgen van de nieuwe functie van de hovenier een voorbeeld is van positietoewijzing of van positieverwerving. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip positietoewijzing of positieverwerving;
  - informatie uit tekst 6 waaruit het begrip positietoewijzing of positieverwerving blijkt.

Gebruik tekst 6.

- 4p 20
- a** Leg uit dat er bij de hovenier uit tekst 6 sprake is van sociale mobiliteit. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip sociale mobiliteit;
  - informatie uit tekst 6 waaruit het begrip sociale mobiliteit blijkt.
- b** Leg uit met welk soort kapitaal de sociale mobiliteit van de hovenier in tekst 6 te verklaren is. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een omschrijving van het begrip cultureel kapitaal, sociaal kapitaal of economisch kapitaal;
  - een voorbeeld van het gekozen kapitaal uit tekst 6.

Gebruik tekst 7.

Het proces van politieke besluitvorming kan beschreven worden vanuit het systeemmodel. In het systeemmodel worden verschillende fasen onderscheiden. De fase van omzetting/conversie kent drie sub-fasen.

- 2p 21
- Leg uit in welke sub-fase van omzetting/conversie de politieke besluitvorming over de aanpak van laaggeletterdheid in tekst 7 zich bevindt. Gebruik in je uitleg:
- de naam van de sub-fase van het systeemmodel;
  - informatie uit tekst 7 waaruit deze sub-fase blijkt.

Gebruik tekst 7.

- 3p 22
- Beredeneer dat de opvattingen van het kabinet over de aanpak van laaggeletterdheid ideologisch zijn. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept ideologie;
  - informatie uit tekst 7 om je redenering te ondersteunen.

Let op: de laatste vraag van dit examen staat op de volgende pagina.

Gebruik tekst 7.

De overheid beschikt over verschillende instrumenten om de sociale ongelijkheid te beïnvloeden, zoals mensen verzekeren tegen inkomensverlies.

- 2p 23 Leg uit welke **twee andere** instrumenten om de sociale ongelijkheid te beïnvloeden, te herkennen zijn in de aanpak van laaggeletterdheid in tekst 7. Gebruik in je uitleg bij elk instrument een voorbeeld uit tekst 7.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.